

Geschiedenis van de abdij, van de 11e eeuw tot nu

De oude Romaanse kerk

De bouw van de **abdijkerk** verloopt zeer snel (binnen een dertigtal jaren) en is ook zeer ambitieus. Van dit uitgestrekte bouwwerk (70 m) met een **grondplan in de vorm van een latijns kruis** voltooid in 1060-70, zijn alleen de muren van het transept overgebleven.

Andere elementen getuigen van de verfraaiingswerkzaamheden aan de abdij in de 12e eeuw: het glas-in-loodraam van Onze Lieve Vrouw (tegenwoordig in de askapel), de **fresco's**, de **kapittelzaal** en de klokkentoren.

In het begin van de 13e eeuw heeft de abdij van La Trinité de ambitie om een opmerkelijke halteplaats te worden in de buurt van het graf van de Heilige Martinus van Tours, op de pelgrimsweg naar Santiago de Compostela. Het transept is in die tijd voorzien van gekleurde **gewelven** en beeldhouwde decoraties.

Het nieuwe gotische bouwwerk

In 1271 geeft de abt Renaud IV van Villedieu de aanzet tot de bouw van een nieuwe **abdijkerk** die in de plaats moet komen van de oude Romaanse kerk.

Omstreeks 1280 worden de lage delen van het koor overwelfd en van vensters voorzien.

Rond 1320 wordt afgezien van het aanvankelijke plan om het transept, te slopen. In de viering van het transept wordt een **gewelf** opgetrokken en een decor aangebracht.

Vanaf 1320-25 worden de twee **traveeën van de middenbeuk**, die het dichtst bij het transept gelegen zijn opnieuw opgebouwd. De traveeën komen in 1357 gereed.

De wederopbouw van de kerk wordt onderbroken door de Honderjarige Oorlog, maar dit verhindert niet, dat aan het

eind van de 14e eeuw restauratiewerkzaamheden worden uitgevoerd aan het geraamte van de straalkapellen en aan sommige flamboyante vensteropeningen van de middenbeuk. Parallel daarmee wordt er ook verbouwd in de **kloostergebouwen (kapittelzaal)**. In 1501 wordt in een geschrift vermeld dat er haast moet worden gemaakt met de werkzaamheden. Jean Texier, bijgenaamd Jean de Beauce, voltooit de gotische kerk rond 1498-1508 met de oprichting van de gevel (en de eerste **travee**).

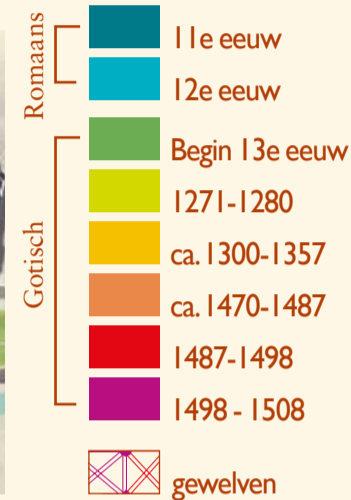
Van de monniken van St. Maur tot de militairen van het Rochambeau kwartier

In de 17e eeuw vestigen zich **mauristen**, Benedictijner monniken van de orde van St. Maur, in de abdij. De zuidelijke vleugel van het **klooster** is het meest opmerkelijke resultaat van hun verbouwingen.

Bij het uitbreken van de Franse Revolutie in 1789 verlaten de monniken de abdij.

Vanaf 1803 wordt het voormalige klooster in gebruik genomen door militairen. Manege, stallen en kazernementen maken vervolgens dit cavaleriekwartier, dat vanaf 1886 de naam Rochambeau kwartier draagt, compleet. De eerste wereldoorlog maakt korte metten met de troepen van het twintigste bataljon jagers te paard, maar de gebouwen

De Abdij la Trinité in de 17e eeuw in 3D
© CIAP MG Design.

behouden hun militaire bestemming, en worden met name door de gendarmerie gebruikt.

Tegenwoordig zijn in de gebouwen die het voormalige **klooster** omringen het museum, de muziekschool en een aantal culturele verenigingen gevestigd. In de kloosterhof worden 's zomers gratis concerten gegeven.

Te ontdekken in de abdij...

De Romaanse zolders (A)

De zolders strekken zich uit over een lengte van meer dan 100 meter en markeerden de westgrens van de abdij. Ze omvatten zolders, slaapcellen, provisiekamers, stallen en een gevangenis. Tegenwoordig zijn er woningen en winkels in ondergebracht. Op de hoek van de rue de l'abbaye zijn nog mooie tweelingramen uit de 12e eeuw te zien.

Het klooster (B)

De **kloostergebouwen** hebben tot aan de Franse Revolutie dezelfde bestemming behouden: aan de oostkant bevonden zich de slaapzaal en de **kapittelzaal**, aan de zuidkant, de eetzaal, de slaapkamers van de monniken en de cellen van de novicen, en aan de westkant de gastenverblijven. Alleen de noordgalerij (die langs de kerk loopt) is gespaard gebleven voor de vernietiging waartoe het leger in 1907 besloot.

In de kloosterhof is een geuintuin aangelegd in het kader van het botanische tuinenproject van de stad Vendôme, die het "4 bloemen" keurmerk voert.

De kapittelzaal (C)

Achter de muren uit de 14e eeuw zijn in 1972 twaalfde eeuwse **fresco's** ontdekt. Dit verklaart de fragmentarische toestand van de muurschilderingen en de frisheid van de gebruikte kleuren. Het mooist bewaard gebleven tafereel is

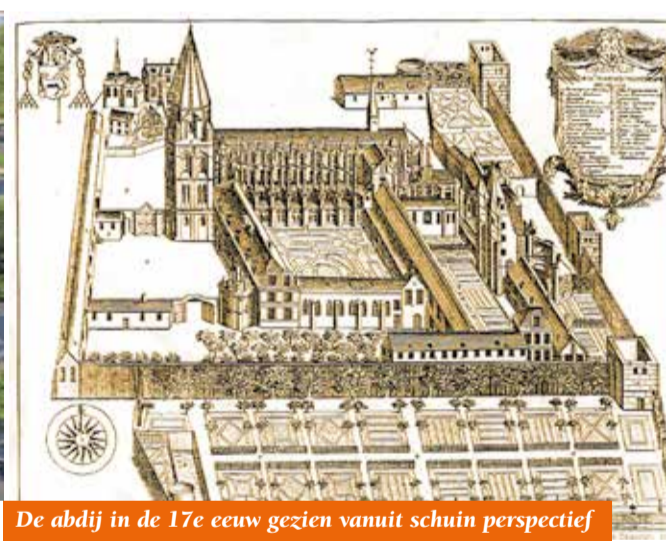

"De wonderbaarlijke visvangst" is het meest luisterrijke tafereel van alle fresco's in de kapittelzaal.

© François Langhaghe

Luchtfoto van de huidige abdij.

De abdij in de 17e eeuw gezien vanuit schuin perspectief

'De wonderbaarlijke visvangst' die plaatsheeft na de 'Opstanding van Christus' (Johannes 21, 1-14).

Het museum (D)

Het museum is ingericht in de **kloostergebouwen**, en bezit rijk geschakeerde collecties. Onder de opmerkelijke kunstvoorwerpen die u hier kunt bewonderen, bevinden zich onder meer de harp van koningin Marie-Antoinette, beschilderde decorpanelen uit het kasteel van Richelieu, de tafel van het proces van Babeuf en plateelwerk uit Rouen en Nevers. Verder heeft het museum thema's op het gebied van ethnologie, geologie en archeologie.

De gevel van de zuidvleugel (E)

Opgetrokken tussen 1732 en 1742 naar een ontwerp van Pierre d'Orbaccq. Op deze monumentale gevel zijn symmetrisch geordende symbolen te zien die toen gangbaar waren bij de Benedictijnen en **mauristen** ("PAX" en het lam Gods).

De abtswoning (F)

De abt en kardinaal resideerde vlakbij de absis van de **abdijkerk**, uit de buurt van de gemeenschappelijke slaapzalen. Van de uit de 15e eeuw stammende gebouwen is slechts een deel van de abtswoning bewaard gebleven.

De absis van de abdijkerk (G)

Van deze absis in rayonnant gotische stijl, tussen 1271 en 1320 gebouwd op ongeveer de grondslagen van de Romaanse kerk, zijn nog vijf kapellen te ontwaren, gegroepeerd rondom het 20 meter hoge koor.

De evenwichtige proporties van de absis van de abdijkerk.

in Vendôme
de Abdij van La Trinité

Steden en streken van kunst en geschiedenis

"De weelderige ornamentiek van het middenportaal trekt als een magneet alle blikken naar zich toe, die vervolgens omhoogstreven langs de wimberg, zich verliezen in het maaswerk van het bovenvenster en uiteindelijk hun vervulling vinden bij de centrale topgevel, die met zijn soberheid een afspiegeling lijkt te zijn van de ijle constructie en tegelijkertijd weerklinkt bij de machtige steunberen van de luchtbogen."

Isabelle Isnard
"L'Abbatiale de la Trinité de Vendôme"
Presses Universitaires de Rennes, 2007

Meer weten over de abdij

De dienst cultureel erfgoed van de agglomeratie Territoires vendômois verzorgt rondleidingen door de abdij. Bezoekers in gezelschap van een officiële rondleider hebben bevoorrechte toegang. Informatie bij het Office de Tourisme
33 (0)2 54 77 05 07

Centre d'interprétation du patrimoine (CIAP)

Interactieve 3D tafel. Ontdek de Abdij in 3D via touchscreens in het museum.

Praktische informatie Museum van Vendôme

Kloosterhof van de Trinité - Tel : 02 54 89 44 50
Elke dag geopend behalve op dinsdag, 1 mei, 25 december, 1 januari en alle zondagen van november tot eind maart van april tot eind oktober
10-12 uur en 14 tot 18 uur
van november tot eind maart
10-12 uur en 13.30 tot 17.30 uur
entree gratis

Ontwerp en lay-out: dienst communicatie en cultureel erfgoed
Bewerking van een grafisch ontwerp van LM communiquer – april 2018
Foto's © Antonin Veillith

Een stukje geschiedenis...

Een wonderlijke legende

Op een nacht in 1032 zien Geoffroy Martel, graaf van Vendôme en zijn gemalin Agnès drie sterren vallen in een weiland aan de voet van het kasteel. De bisschop van Chartres raadt hun aan om op die plek een abdij te stichten en die te wijden aan de Sainte Trinité, de Heilige Drie-eenheid. De bouw wordt opgedragen aan de Benedictijner monniken van Marmoutier (bij Tours).

Op het voorplein

De voorgevel

De voorgevel van de **abdijkerk** wordt beschouwd als één van de mooiste voortbrengselen van de flamboyante gotiek. Het ontwerp wordt toegeschreven aan Jean Texier, bijgenaamd Jean de Beauce, die in het begin van de 16e eeuw 'bouwmeester' van de kathedraal van Chartres was. De driedelige compositie met dynamische, verticale lijnen stuwt de aandacht in een omhoogstrevende beweging naar het middelpunt, met de idee dat niets de geest in zijn hoge vlucht mag belemmeren. In de geleidelijk afnemende dikte van de muur (van 4,60 m aan de basis tot 50 cm bovenaan de **topgevel**) is een opeenvolgende reeks van fijn beeldhouwde en opengewerkte portalen uitgespaard.

De klokkentoren

De klokkentoren dateert uit de eerste helft van de 12e eeuw. Hij stamt uit dezelfde tijd als de zuidelijke klokkentoren van de kathedraal van Chartres en is opmerkelijk door het uitzonderlijke, rijk beeldhouwde decor. De op zichzelf staande ligging zou te verklaren zijn doordat een vroeger verbindingswerk (**galilee**) dat de toren aanvankelijk met de vroegchristelijke kerk verbond, verloren is gegaan. In de toren bevindt zich een houten binnenwerk (**houten belfort**) dat ondersteund wordt door een ingenieuze constructie van stenen arcaden.

De voorgevel van La Trinité wordt beschouwd als één van de mooiste voortbrengselen van de gotische bouwkunst.

© François Langnie

De middenbeuk

Het interieur van de **abdijkerk** geeft een indruk van volmaakte eenheid, ondanks de vijf eeuwen durende bouw. Van de 13e tot het begin van de 16e eeuw wordt er aan de gotische kerk gebouwd volgens het principe van een opstand met drie niveaus: grote bogen, opengewerkt **triforium** en hoge vensters. Als de bouw na de Honderdjarige Oorlog hervat wordt, treden er zichtbare veranderingen op in de ornamentiek: de zuilenbundels van de pijlers krijgen een **prismatisch** profiel en **visblazen** komen in de plaats van **vierpassen** in de leuning van het **triforium**.

De Romaanse klokkentoren

Ontdekkingsparcours door de abdijkerk

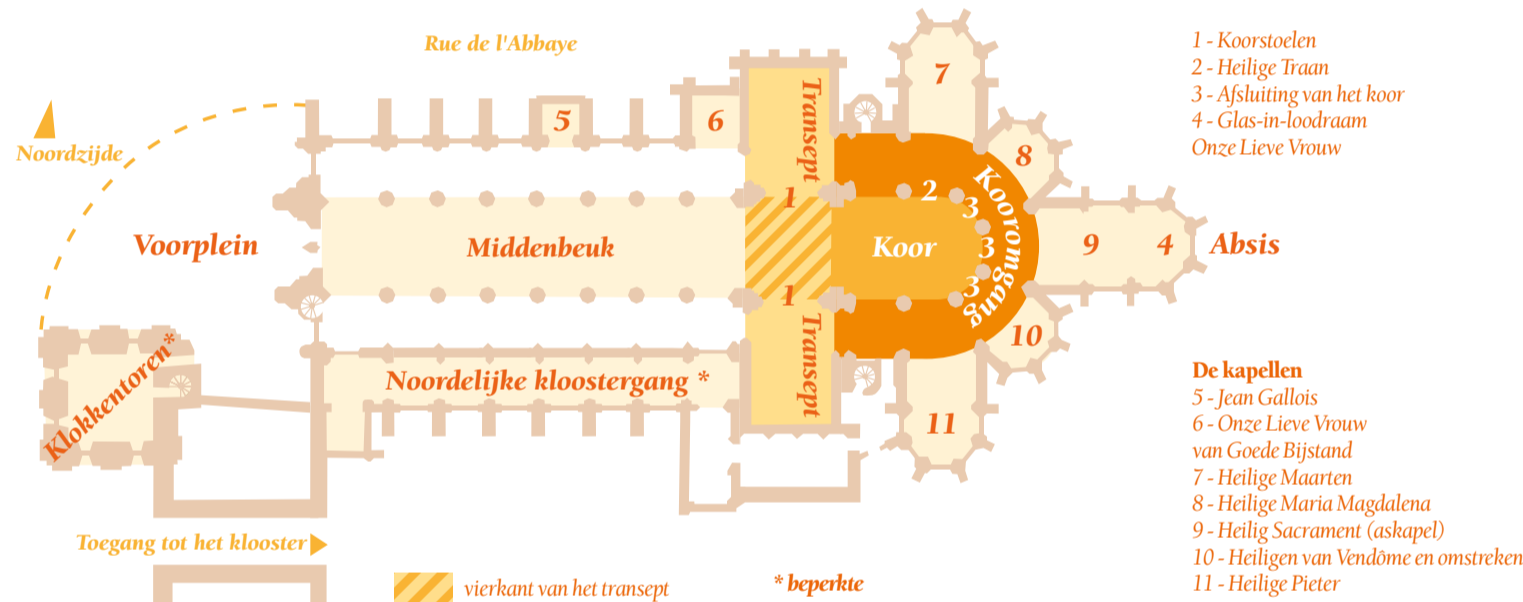
De koorluiting is voorzien van prachtig beeldhouwde versiering.

© Animation du Patrimoine de la CVP

Het transept

Overal in het bewaard gebleven Romaanse transept zijn nog sporen van polychromie uit de 13e en 14e eeuw te zien. Niet alleen oker- en wittinten, maar ook rode, groene en blauwe kleurnuances op de **versierde sluitstenen**, die zo kenmerkend zijn voor de gotische bouwstijl van Angers en omstreken.

In de kruising versieren vier standbeelden de Romaanse zuilen uit de 11e eeuw: aan de noordkant Maria en de aartsengel Gabriël (Annunciatie), en aan de zuidkant de heilige Eutropius (wiens relikwieën worden bewaard in Vendôme en in Saintes) en de heilige Pieter (de abdij onderhield bevoorrechte betrekkingen met Rome).

Monnik-schrijver (bibliotheek van Vendôme) © IRHT

Aartsengel Gabriël bij de Annunciatie

Trinitaire daif ontworpen door: Goudij in 2000

Kardinalen en kloosterlingen van de abdij van La Trinité

Het koor

De evenwichtige, driedelige constructie geeft een esthetische harmonie aan het koor, de heilige ruimte die oorspronkelijk was voorbehouden aan de monniken.

Het koorgestoelte

Het koorgestoelte wordt besteld door de abt Louis de Crevant (1487-1522) en voltooid onder zijn opvolger Antoine de Crevant (1522-1539). Bovenop de koorbankjes zijn musicerende engelen geplaatst en aan de onderkant van de zittingen zijn **misericorden** aangebracht, steuntjes versierd met houtsnijwerk en pittoreske afbeeldingen uit het dagelijks leven. Slechts de helft van de oorspronkelijke bankjes is overgebleven nadat ze eerst tijdens de Revolutie verkocht en in 1838 weer op hun plaats aangebracht zijn.

De misericorden van het koorgestoelte illustreren op smakelijke wijze scènes uit het dagelijks leven.

De kooromgang

Bij bijzondere plechtigheden konden de gelovigen en pelgrims via deze omgang naar de kapellen lopen. De gotische kerk heeft het Romaanse grondplan met absis vijf straalkapellen overgenomen.

De afsluiting van het koor

Na de bouw van de koorluiting, die een aanvang nam onder de abt Louis de Crevant en voltooid werd door zijn neef Antoine, konden de monniken zich in deze eigen ruimte afzonderen om te bidden. Het beeldhouwwerk ontleent sierelementen aan de flamboyante gotiek en aan de Renaissance.

De relikwie van de Heilige Traan

Volgens de legende is, toen Jezus weende bij het graf van Lazarus, één van zijn tranen opgevangen door een engel en toevertrouwd aan Maria van Bethanië. Graaf Geoffroy Martel heeft deze relikwie ontvangen van de keizer van Constantinopel en vervolgens in 1047 aan de abdij geschonken. In de 13e eeuw wordt de verering van de Heilige Traan zeer populair. De kostbare relikwie werd tentoongesteld in een monumentale praalkast (die in 1803 verwoest is).

Mandorla: amandelvormige verticale omlijsting van een hele figuur.

Maurist: monnik van de congregatie van Saint-Maur, een federatie waarbij de meeste Franse Benedictijner kloosters in de 17e en 18e eeuw waren aangesloten.

Misericorde: zitsteuntje onder de zitting van een koorbankje. Als de koorbanken moesten worden opgeklapt, konden de monniken tijdens het lange staan enigszins op het zitsteuntje leunen.

Prismatisch: wordt gezegd van een sierlijst met veelhoekig profiel in de vorm van een prisma.

Sluitsteen: bovenste steen midden in de top van een gewelf, die op het hoogste punt de daar samenkomende ribben verbindt. Op een versierde sluitsteen staan figuren of (bijbelse) geschiedenissen uitgebeeld.

Samenzwering van de Gelijken: de Gelijken werden door het Direc-

Een stukje geschiedenis...

Een machtige abdij

Reeds vanaf de 11e eeuw draagt de abt van de abdij van La Trinité de titel van kardinaal. Deze directe band met het pausdom verleent de abdij een uitzonderlijke onafhankelijkheid die voortduurt tot aan de Franse Revolutie.

De uit de 12e eeuw daterende klokkentoren symboliseert het grote aanzien van de abdij, die onder het abtschap van Geoffroy I (1093-1132) ruim honderd monniken telde. Tijdens de **Investituurstrijd** verleent deze abt zijn actieve steun aan paus Urbanus II, die als dank hiervoor in 1096 elf dagen in Vendôme verblijft.

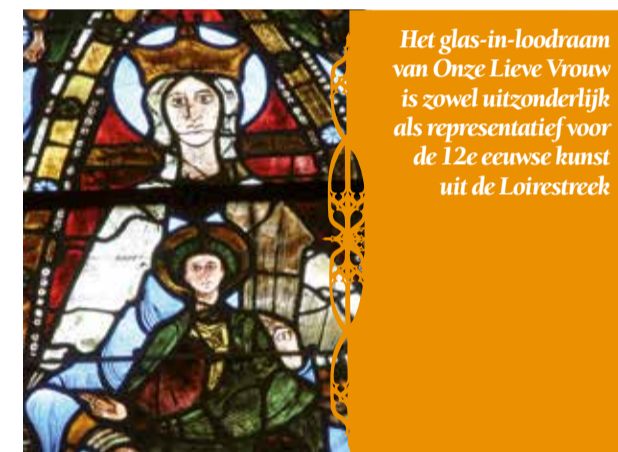
De kapel van het Heilig Sacrament

Romaans glas-in-loodraam van Onze Lieve Vrouw (1125)

Een zittende gekroonde Maagd Maria, Zetel der Wijsheid, met het kind Jesus op de arm. Het zeer heldere blauw doet de V-vormige plooiën van het kleed van de Heilige Maagd prachtig uitkomen. Dit glas-in-loodraam is zowel uniek als representatief voor de 12e eeuwse kunst uit de Loirestreek: de **mandorla** met zijn kostbare decoratie, de fijne trekken en grafische lijnen van de gezichten, de gestileerde langgerekte lichamen en de dansende engelen die het tafereel omringen, zijn karakteristiek.

Het belang van dit raam voor de liturgie verklaart waarom het weer een plaats heeft gekregen in de wederopgebouwde gotische kerk.

Sinds 1956 bevindt het raam zich in de askapel, omringd door een glasraam van Jean-Jacques Grüber..

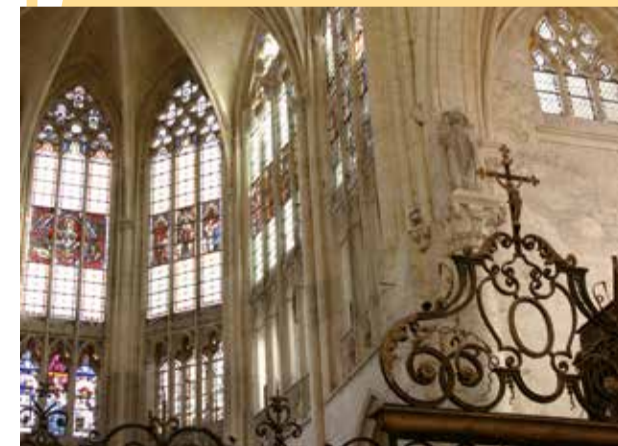
Het glas-in-loodraam van Onze Lieve Vrouw is zowel uitzonderlijk als representatief voor de 12e eeuwse kunst uit de Loirestreek

Een stukje geschiedenis...

Een nationaal proces tijdens de Franse Revolutie

In 1796 verplaatst het Hoogerechtshof zich naar de stad Vendôme voor het proces van de "**Samenzwering van de Gelijken**". De zittingen duren bijna zeven maanden. Na afloop worden Gracchus Babeuf en Augustin Darthé ter dood veroordeeld en hun sympathisanten 'tot de straf der deportatie verwezen'.

Op het voorplein van de Abdij van La Trinité is een gedenkplaat aangebracht, op de (dichtgemetselde) deur waardoor zij voor het laatst naar buiten kwamen.

Detail van de koorluiting

Abdijkerk: kerk die bij een abdij hoort.

Fresco's: muurschilderingen die a fresco, op een natte kalklaag, zijn aangebracht.

Galilee: uitgebouwde ingang, gemetseld portaal dat buiten de gevel uitsteekt.

Gewelf: gemetselde constructie die de binnenkant van een kerk overspant.

Grondplan in de vorm van een latijns kruis: plattegrond in de vorm van het kruis waaraan Christus gestorven is.

Houten belfort: in een klokkentoren, de houten constructie waarin de klokken zijn opgehangen.

Investituurstrijd: machtsstrijd tussen de pausen en de Duitse keizers in de 11e en 12e eeuw. De twistvraag ging over wie aanspraak kon maken op het recht van investituur, het recht om abten, abdisen en bisschoppen te benoemen.

Kapittelzaal: zaal die uitgaat op de kloosterhof, vaak op het oosten gelegen, waar de monniken elke ochtend samenkomen voor het voorlezen van een hoofdstuk (een kapittel) uit de kloosterregel van de Heilige Benedictus. Bij uitbreiding, plek waar het kapittel van monniken (het bestuurscollege van het klooster) bijeenkomt.

Klooster: van het Latijn 'claustrum', dat 'afgesloten ruimte' betekent, de gemeenschappelijke leefruimte binnen de abdij waar de monniken mediteren.

Kloostergebouwen: in een Benedictijner abdij, de gebouwen die om het 'claustrum', het klooster, zijn gegroepeerd, aan de zuidkant van de kerk.

Koorgestoelte: rij houten koorbankjes gereserveerd voor de monniken.

toire beschuldigd van samenzwering, omdat zij toepassing eisten van de Constitutie van 1793 en in het bijzonder van het principe van gelijkheid.

Topgevel: bovendee van de muur van een gebouw met een top in de vorm van een driehoek, waarop de dakhellingen steunen.

Travee: ruimte tussen twee pijlers of twee tegenover elkaar liggende arcaden in een kerk.

Triforium: smalle galerij op halve hoogte in een gotische kerk.

Vierpas: sierelement in de vorm van vier uitwaaierende afgeronde blaadjes.

Visblaas: vlamvormig sierelement in raamtraceringen.

Wimberg: driehoekige siergevel boven een opening (portalen of vensters).